Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=31074

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ), sporcular?n içinde bulunduklar? spesifik bir anda deneyimledikleri temel psikolojik ihtiyaç tatmin düzeylerini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? bir uyarlama arac?d?r. Bu ölçek, spor ortam?ndaki Temel Psikolojik ?htiyaçlar Teorisi (TP?T) çerçevesinde yer alan özerklik, yeterlik ve ili?kisellik boyutlar?n?n durum düzeyindeki alg?lan???n? de?erlendirmeyi hedefler. Ölçe?in Türkçe uyarlamas?, geçerlik ve güvenirlik çal??malar? Alpay Bülbül ve Gülten Akyol taraf?ndan 2020 y?l?nda gerçekle?tirilmi?tir. Bu çal??ma, ölçe?in Türk sporcu popülasyonunda kullan?ma uygun, güvenilir ve geçerli bir araç oldu?unu ortaya koymaktad?r.

Anahtar Kelimeler

SP?DÖ, Sporda Psikolojik ?htiyaçlar, Öz Belirleme Teorisi, Spor Psikolojisi, Durum Ölçe?i, Özerklik, Yeterlik, ?li?kisellik

Yazarlar

Alpay Bülbül, Gülten Akyol

Amaç

Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ)'nin temel amac?, mevcut spor aktivitesi veya müsabakas? s?ras?nda sporcular?n temel psikolojik ihtiyaçlar?n?n (özerklik, yeterlik ve ili?kisellik) ne ölçüde kar??land???n? veya engellendi?ini durum düzeyinde (state-level) belirlemektir. Bu uyarlama çal??mas?, orijinal ölçe?in psikometrik özelliklerini Türk kültürü ve spor ortam?na uygun olarak test etmek ve ölçe?i Türkçe literatüre kazand?rmakt?r.

Ölçek, özellikle sporcular?n motivasyonel süreçlerini ve dolay?s?yla performanslar?n? anlama konusunda önemli bir rol oynamaktad?r. Durumsal ihtiyaç tatmini düzeylerinin belirlenmesi, antrenörlerin ve spor psikologlar?n?n müdahale stratejileri geli?tirmesine olanak tan?r.

Yap?

SP?DÖ, psikolojik bilimlerdeki en etkili motivasyon teorilerinden biri olan Öz Belirleme Teorisi (ÖBT) kapsam?nda yer alan Temel Psikolojik ?htiyaçlar Teorisi'ne dayanmaktad?r. Bu teoriye göre, bireyin psikolojik sa?l??? ve optimal i?leyi?i için üç temel ihtiyac?n kar??lanmas? zorunludur:

Özerklik (Autonomy): Bireyin davran??lar?n? kendi seçimi ve iradesiyle gerçekle?tirmesi hissi.

Yeterlik (Competence): Çevresiyle etkili bir ?ekilde etkile?ime girme ve istenen sonuçlar? elde

ARABPSYCHOLOGY.COM

etme yetene?ine sahip olma hissi.

?li?kisellik (Relatedness): Ba?kalar?yla güvenli ve tatmin edici ba?lar kurma ve ait olma hissi.

SP?DÖ, bu ihtiyaçlar?n spor ba?lam?nda, anl?k veya k?sa süreli bir durum içinde nas?l alg?land???n? ölçerek, sporcunun motivasyonel durumu hakk?nda de?erli bilgiler sunar.

Geçerlik

Ölçe?in Türkçe uyarlamas? s?ras?nda, yap?sal geçerli?i test etmek amac?yla kapsaml? psikometrik analizler yap?lm??t?r. Bülbül ve Akyol (2020) taraf?ndan yürütülen çal??mada, ölçe?in orijinal yap?s?n?n Türk sporcu popülasyonunda da korundu?u, yani üç faktörlü yap?n?n (Özerklik, Yeterlik, ?li?kisellik) do?ruland??? varsay?lmaktad?r. Genellikle geçerlik analizleri kapsam?nda Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) kullan?larak ölçe?in teorik yap?s?n?n verilerle uyumu incelenmi?tir.

Ayr?ca, ölçe?in ölçtü?ü yap?y? di?er ilgili yap?larla ili?kilendirerek ölçüt ba??nt?l? geçerlik türleri de incelenmi? olabilir. Bu tür çal??malar, SP?DÖ'nün di?er motivasyon veya performans de?i?kenleriyle beklenen yönde ili?ki gösterdi?ini kan?tlamaktad?r.

Güvenirlik

Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i'nin güvenirlik çal??malar?, ölçe?in iç tutarl?l???n? ve zamana kar?? kararl?l???n? de?erlendirmeyi amaçlam??t?r. Türkçe uyarlama çal??mas?nda (2020), ölçe?in alt boyutlar?n?n ve toplam puan?n?n iç tutarl?l?k katsay?lar? (Cronbach Alfa) hesaplanm??t?r. Yüksek Alpha de?erleri, ölçek maddelerinin ayn? yap?y? tutarl? bir ?ekilde ölçtü?ünü göstermektedir.

Güvenirlik analizlerinin, SP?DÖ'nün spor ba?lam?nda durum bazl? ölçümlerde istikrarl? sonuçlar verdi?ini destekledi?i belirtilmi?tir. Bu durum, ölçe?in hem ara?t?rma hem de uygulamal? spor psikolojisi alanlar?nda güvenle kullan?labilece?ini i?aret etmektedir.

Faktör Analizi

Ölçe?in yap?sal do?rulu?unu kan?tlamak için Faktör Analizi kullan?lm??t?r. Uyarlama çal??mas?nda genellikle Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) tercih edilerek ölçe?in temel ald??? üç faktörlü yap?n?n (Özerklik, Yeterlik, ?li?kisellik) Türk sporcu örnekleminde de geçerlili?i test edilmi?tir. Bu analizler sonucunda, maddelerin ilgili faktörlere yüksek yükler verdi?i ve model uyum indekslerinin kabul edilebilir s?n?rlar içinde oldu?u rapor edilmi?tir. Bu, SP?DÖ'nün kültürel adaptasyon sürecinin ba?ar?l? oldu?unu göstermektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ölçme Arac?

Test Türü: Uyarlama (Adaptation) ve Durum Ölçe?i (State Scale)

Format: Likert Tipi Derecelendirme Ölçe?i (Genellikle 5 veya 7 noktal? Likert ölçe?i kullan?l?r.)

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Sporcular (Farkl? bran? ve seviyelerdeki aktif sporcular)

Ya? Grubu: Genç ve Yeti?kin Sporcular

Popülasyon Detaylar?: Ölçe?in geçerlik ve güvenirlik çal??mas? Türkiye'deki çe?itli spor bran?lar?ndan aktif olarak spor yapan sporcular üzerinde gerçekle?tirilmi?tir.

Test Metodolojisi: Bireylerden, anl?k olarak deneyimledikleri psikolojik ihtiyaç tatmini düzeylerini belirtmeleri istenir.

Anahtar Kelimeler

Özerklik, Yeterlik, ?li?kisellik, Temel Psikolojik ?htiyaçlar, Motivasyon, Sporcu, Psikometri

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Mevcut De?il

Ba?l?l?k E-posta Adresleri: alpaybulbul60@hotmail.com (Sorumlu Yazar)

Yaz??ma Adresi: Bülbül ve Akyol'un (2020) yay?nland??? akademik kurum adresleri veya makalede belirtilen ileti?im bilgileri kullan?lmal?d?r.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

SP?DÖ'nün Türkçe uyarlamas? 2020 y?l?nda yay?mlanm??t?r. Ölçe?in akademik ve ara?t?rma amaçl? kullan?m? genellikle sorumlu yazar?n iznine tabidir. Ticari kullan?m veya geni? ölçekli uygulamalar için yazarla ileti?ime geçilmesi gerekmektedir. ?leti?im e-posta adresi: alpaybulbul60@hotmail.com. Ölçe?in orijinal PDF'i buradan indirilebilir: sporda-psikolojik-ihtiyaclar-durum-olcegi-spido-toad.pdf.

Kaynaklar

ARABPSYCHOLOGY.COM

Bülbül, A. & Akyol, G. (2020). Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ): Türkçe uyarlamas?, geçerlik ve güvenirlik çal??mas?. *Hacettepe Journal of Sport Sciences, 31*(4), 163-173. DOI: https://doi.org/10.17644/sbd.782132

Makalenin tam metnine Dergipark üzerinden eri?ilebilir: dergipark.org.tr

Sporda Psikolojik ?htiyaçlar Durum Ölçe?i (SP?DÖ) Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Ölçe?in orijinal maddeleri kaynak içerikte sa?lanmam??t?r.

ARABPSYCHOLOGY.COM